

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izbaja vsak petek na celi poli in veljá po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2, leta 3 krone, za 1/4, leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIV.

V Ljubljani, 28. junija 1901

List 26.

Sv. Prokop, sazavski opat.

(4. julija.)

Prokop se je rodil v Hotounu pri Českem brodu za vladanja kneza Boleslava II. Pobožni stariši so ga prav krščansko vzgojili. Že kot otrok se ni hotel vdeleževati otroških iger, ampak je rajši molil. Stariši so se odločili pre-skrbeti svojemu sinu potrebne izobrazbe, da bi se mogel potem posvetiti duhovskemu stanu. Tačas so bili na Českem duhovniki dvojne vrste, latinskega in slovanskega obreda. Večina je bila latinskega obreda, ker papež Ivan XIII. je l. 973. ustanovil praško škofijo s tem pogojem, da bo v njej vladal latinski obred, vendar se je ohranil še na mnogih krajih slovanski obred. Česko ljudstvo se je z veliko večjim zaupanjem oklepalo slovanskih, nego latinskih duhovnikov in menihov. Zato se je tudi Prokop odločil postati duhovnik slovanskega obreda. Poslali so ga stariši v Prago na Višegrad, kjer so še vedno bivali pri cerkvi sv. Klementa duhovniki slovanskega obreda iz dobe sv. Metoda, ki so odgajali in izobraževali dijake. Prokopa so izročili slovečemu duhovniku, ki ga je učil posvetnih in cerkvenih ved. Pridni mladenič je hitro napredoval ne le v učenju, ampak tudi v krščanskih čednostih, tako da si je pridobil spoštovanje in ljubezen vseh, ki so ga poznali.

V duhovnika posvečen je bil Prokop na Moravskem, kjer je po razpadu nadškofije velegradske bival škof, ki je posvečeval slovanske duhovnike. Moravska je spadala od l. 1003. pod gospodstvo poljskega kneza Boleslava Hrabrega, ki je podpiral duhovnike slovanskega obreda, da bi s

tem pridobil naklonjenost ljudstva. Prokop je prišel na Moravsko okrog 1003 ter bil kmalu posvečen v duhovnika. Živel je jako pobožno in se zatajeval, toda njegovo srce je hrepenelo po višji krščanski popolnosti, zato postane menih. Na Moravskem in na severnem Ogerskem je bilo tedaj še lepo število slovanskih redovnikov bazilijancev. Kot menih je natanko izpolnoval redovna pravila ter napredoval v krščanski popolnosti in modrosti. Da bi še z večjo gorečnostjo Bogu služil in se še bolj zatajeval, želel je postati puščavnik. Bila je še tačas navada v redu sv. Bazilija, da je samostanski predstojnik dovolil posebno pobožnim menihom, da so odšli v samoto in živeli kot puščavniki. V samoti more človek povzdigovati duha k Bogu in se docela zatopiti v krščanske resnice, v samoti so se vzgojili veliki svetniki katoliške cerkve.

In tako je bila samota tudi za Prokopa nova šola, v kateri se je čedalje bolj izpopolnoval. Tam ob reki Sazavi v lepi dolini daleč od človeških bivališč si je sam postavil iz kolov hišico za bivanje. Okrog hišice je posekal drevesa in obdelal toliko zemlje, kolikor mu je bilo treba, da se je preživil. Kmalu je tudi postavil na skali kapelico na čast Materi Božji. V tej samoti je služil Bogu z molitvijo in premišljevanjem, mrtvičil in bičal svoje telo ter živel ob ubožni hrani.

Sosednemu ljudstvu ni mogel puščavnik ostatek dolgo časa skrit. Sprejemal je večkrat ljudi iz bližnje okolice ter jim razlagal izveličalne resnice sv. vere. Skoro gotovo je, da so tačas v Posazavju bivali raztreseno še drugi slovanski puščavniki in da jim je duhovnik Prokop delil

svete zakramente, a vedno je še Prokop bil v stiki s slovanskimi menihi na Ogerskem. Božja volja je hotela, da ni ostal Prokop dolgo časa v sazavski samoti, ampak da je prišel na javnost, in s svojimi čednostimi koristil širši svoji domovini ter pomagal v narodu českem širiti in povečevati kraljestvo božje.

Okrog l. 1030. je šel nekega dne knez Ulrik s svojim mnogobrojnim spremstvom na lov v sazavsko pokrajino. Lovci so se oddaljili v gozdu, tako da je knez sam ostal. Kar zagleda krasnega jelena ter se za njim spusti. Zaide daleč v gozd ter pride do prijazne hišice, pri kateri je obsekaval puščavnik drevo s sekuro. Jelen, ki je bežal, se je ustavil pri Prokopu, vrgel se na zemljo in položil svoje noge k nogam svetnikovim. Kneza je to presenetilo, da je pozabil na jelena ter vprašal puščavnika: „Kdo si, odkod si prišel, zakaj stanuješ tukaj?“ A svetnik mu ponižno odgovori: „Velik grešnik sem, imenujem se Prokop, iz ljubezni do Boga sem se odpovedal svetu, stanujem v tej samoti, da služim Bogu kot menih in da mi Bog za to dodeli nebeško kraljestvo. Ako bo Bogu ljubo, ostanem tu do konca svojega življenja“.

Te priproste besede so segle knezu v srce, spominj na grehe, v katerih je živel, mu je vzbudil vest. Ko izve, da je Prokop duhovnik, stopi s konja, odloži svoj plašč, pripogne ponižno glavo ter prosi puščavnika, da nad njim moli. Pripoveduje se, da se je knez izpovedal svojih grehov ter prosil svete odveze. In Prokop je rad ugodil njegovi prošnji. Potem sta se dalj časa razgovarjala o svetih resnicah naše vere. Bil je tedaj vroč dan, knez je bil jako žejen ter je poprosil Prokopa, da bi mu dal piti. Toda ta ni imel nikake druge pijače nego vodo studenčnico. Vzel je posodico, ki si jo je sam izrezal iz lesa, zajel vodo, napravil čez kupo križ in jo dal knezu. In glej, voda se je izpremenila v najboljšo vino. Knez je bil radi tega osupnjen ter je hvalil Boga. Obljubil je tudi Prokopu, da se bode odslej ravnal po njegovem nasvetu. Nato se je poslovil in odšel na svoj grad.

Prokop pridobivši si naklonjenost knezovo se je trudil, da bi ga prepričal o velikem pomenu slovanskega bogoslužja za česki narod. Knez mu je dovolil, da naj najprvo poskusi na enem kraju, kjer bi slovanski duhovniki po starem cerkvenem privilegiju opravljali službo božjo v staroslovenskem jeziku.

Od tega dne, ko je postal Prokop knezov svetovalec, se je naglo razširila govorica o nje-

govih krepostih; od blizu in daleč so ljudje prihajali, prinašali mu dari in se priporočali njegovim molitvam. Prokop je z veliko ljubeznivostjo sprejemal ljudi, učil jih in jim razlagal besedo božjo, žalostne tolažil, opominjal grešnike k spokornosti, bolnikom pomagal do zdravja; darove pa, ki so mu jih prinašali, je delil med lačne in berače, katerim je s tako dobrotljivostjo in ljubeznivostjo stregel, kakor da bi občeval s samim Kristom. Prihajalo je pa tudi mnogo takih vernikov, ki so hrepeneli po njegovem izgledu se svetu odpovedati in prebivati z njim v samoti. Prokop jih je rad sprejel in skrbel za nje.

Tako je na Sazavi nastala cela družba puščavnikov, ki so pod vodstvom svojega učitelja Prokopa služili Bogu z molitvijo, zatajevali se ter bolnikom in ubožcem izkazovali dobra dela usmiljenja. Tudi knez Ulrik je skrbel za nje ter jim podaril vso pokrajino ob Sazavi z gozdi in travniki vred. Puščavniki so do sedaj živeli raztreseno, toda Prokop je jel misliti na to, kako bi ustanovil samostan. Zato si je poiskal pripraven kraj in jel okrog l. 1032. graditi stanovanja za menihe in cerkev na čast Kristu Izveličarju, Devici Mariji in sv. Ivanu Krstniku. Prvi menihi sazavskega samostana so bili česki samotarci, ljubitelji slovanskega bogoslužja, prišlo je pa tudi več slovanskih menihov iz ogerskih samostanov, kjer je Prokop sam preje živel. Samostanski red in bogoslužje je uredil po pravilih sv. Bazilija, katerim je pridela nekatere stvari iz pravil sv. Benedikta. Tako je bil Prokop početnik novega reda, ki je bil primeren duhovnim potrebam československega naroda.

Knez Břetislav I. je potrdil takoj spočetka l. 1035 dar, ki ga je dal njegov oče Prokopu, ter je samostanu pridal še novega posestva. Dasi je Prokop že od začetka sam urejal vse, kar je bilo na Sazavi treba k ustanovitvi in upravi samostana, vendar so ga drugi prisilili za več let, da se je imenoval opat. Že od svoje mladosti se je namreč vedno ogibal vsake časti ter je bil najrajši najzadnji med zadnjimi. Šele po mnogem prigovarjanju in ko je sam uvidel, da bo tako največ koristil samostanu, se je udal volji kneza in českih plemičev ter prevzel opatsko breme.

Tudi kot opat je ostal vedno ponižen in goreč in se trudil, da je z lastnim izgledom učil svoje brate in jih vodil po potu krščanske popolnosti. Bil je vedno veselega obraza tako, da so ga oni, ki so mu bili podrejeni,

bolj ljubili nego se ga bali. Lepo jih je učil in jim pojasnoval svoje nauke z izgledi iz zgodovine. Sam je vedno prvi vstajal s svojega trdega ležišča, nato je sklical brate k duhovnim uram v cerkev, pri svetih spevih in molitvi jim je bil v izgled pobožnosti, po božji službi pa je ž njimi hodil delat na polje ali na vrt, v log ali v gozd. Bil je vesten, previden in moder upravitelj samostanskega imetja. Preživljal se je le s tem, kar si je pridobil z lastnimi rokami. Napravljal si je sam hrano in obleko, in pri toliki skromnosti mu je še ostajalo nekaj, da je dajal revežem.

V sazavskem samostanu je bila takoj od začetka tudi šola, ker te je bilo treba, da se je nov redovniški naraščaj vzgajal in izobraževal. Učitelj in voditelj teh mladih redovnikov in drugih dijakov je bil sam opat Prokop. Ker se je že od svoje mladosti izobraževal v slovanskem slovstvu in je bil velik ljubitelj slovanskega bogoslužja, prepisaval je največ sam slovanske evangelije, psalme in druge bogoslužne knjige, pa tudi svoje brate je učil prepisavati take knjige. Pod njegovim vodstvom se je v sazavskem samostanu gojila umetnost, zlasti petje, slikarstvo, podobarstvo in stavbarstvo. Tako je nastala na Sazavi prva česka umetniška šola.

V kratkem času je sazavski samostan zaslovel na daleč in na široko. Tiho samostansko zakotje se je neobičajno oživilo. Izgledna pobožnost, s katero so opravljali v slovenskem jeziku službo božjo, ponižnost in ljubeznivost, s katero so vsakega sprejeli, in propovedi, s katerimi so ljudi učili, vse to je privabilo množice ljudi od blizu in daleč. Nekedaj osameli bregovi reke Sazave so bili podobni krajem ob Jordanu, kjer je Ivan Krstnik označeval pokoro. Prokop je poučujoč ljudstvo bičal stare poganske šege in navade, ki so bile med narodom ukoreninjene ter je ljubezljivo sprejel vsakega, ki je želel Bogu služiti po pravilih njegovega reda. In ko ni bilo več prostora v samostanskih celicah radi velikega navala teh mož in mladeničev, nastanil jih je opat po hišicah okrog samostana.

Opat Prokop je natančno skrbel, da so se redovna pravila v samostanu strogo izpolnovala; sicer je ljubil vse podložne menihe, a pri tem vendar ni dopuščal, da bi se kršila pravila, ampak je opominjal, kazal in kaznoval vse prestopke.

Samostan sv. Prokopa je bil v vedni zvezi s slovanskimi bazilijanskimi samostani na Ogerskem in na Ruskem. To priča dar, namreč telesni ostanki sv. Romana Borisa in sv. Davida Gleba, ki so jih jim z Rnskega poslali okrog l. 1071. Ta dva mučenika sta bila uprav leta 1071. prišteta med svetnike.

Sv. Prokop je bil ljubitelj Boga in svojega bližnjega, junak zatajevanja ter izvrsten vodnik duš po potu krščanske popolnosti, mož, ki je velike stvari osnoval v mislih in jih potem tudi izvršil v dejanju. Životopisci pripovedujejo, da je Bog po njem storil mnogo čudežev. Naj jih navedem le par! Neka žena je bila slepa in se je zatekla na pomoč k svetniku. Opat je nad njo molil, napravil križ čez njo, in je zopet izpregledala. Neki mož je, ko se je peljal čez reko Sazavo k službi božji, pal v reko in utonil. Svetnik je molil nad mrtvim telesom in mu je izprosil novega življenja. Storil je mnogo drugih čudežev, zlasti je rad pomagal bolnikom do zdravja, katerim je pa ukazal, da ne smejo o tem nič govoriti, dokler on živi.

Dvajset let je upravljal Prokop sazavski samostan, dokler ni čutil, da se bližajo njegovemu pozemeljskemu življenju zadnji trenutki. In jel je skrbeti o prihodnosti samostana, ko je videl le peščico prijateljev slovanskega bogoslužja. Knez Břetislav I. je imel namen razširiti slovansko bogoslužje, toda l. 1071. je prišel nanj z vojsko nemški cesar Henrik III. in ga prisilil k miru. Tu je knez izprevidel, da se česka država ne more razcvitati in da se tudi slovansko bogoslužje ne bo moglo povzdigniti. Letopisec pripoveduje, da je sv. Prokop po razsvetljenju sv. Duha naprej videl, koliko bodo imeli njegovi duhovni sinovi pretrpeti. Dva dni pred svojo smrtjo je k sebi poklical dva meniha, stričnika Vida in pobožnega Jimrama ter jima razložil, kaj jih čaka v prihodnosti, a jih tudi bodril, da morajo krepko stati in ne poguma izgubiti. Govoril je: „Sinovi moji, ki sem vas vzgajal kakor piščeta koklja, glejte: z menoj je pri kraju. Za tri dni bom po božji volji zapustil zemsko bivališče proseč za vas Boga. Povem vam, da pride nad vas hud vihar in da boste preganjani in slednjič za šest let izgnani v tujo deželo. Toda, moji dragi sinovi, nikar ne odpadite radi tega od vere, utrjujte svoje brate, slavite Boga, v sreči Ga hvalite in v nesreči pošiljajte k njemu goreče prošnje, hvaležni Mu bodite v veselih dneh, v žalostnih pa ga prosite

pomoči. Toda po šestih letih bo konec vašega preganjanja, zadobili bote mir, a vašim preganjalcem bo Bog poplačal po njihovem zasluženju.“

Drugi dan je želel neki ubožec do opata, da bi se mu zahvalil za dobrote, predno odide domov. Sv. Prokop bi mu bil rad dal za pot kak dar, toda razdal je že vse in ni imel ničesar več. Zato prosi ubožca, naj ostane še en dan v samostanu, potem bo že lahko dobil opatov plašč. Na to se je svetnik pripravljaj na zadnjo uro. Prišel je dan njegove smrti. Med tem, ko so menihi v cerkvi opravljali službo božjo, molil je bolni opat še na svoji postelji cerkvene molitve, na večer pa mu je jelo slabo prihajati. Ukazal je bratom še enkrat skupaj priti in, ko so plakali, tolažil jih je ter jih opominjal k slogi in stanovitnosti v dobrem. In nato je mirno v Gospodu zaspal meseca marcija l. 1053.

Ko je izvedel praški škof Šebor o njegovi smrti, prišel je sam v sazavski samostan in bil navzoč pri pogrebu 25. marcija l. 1053. Pokopali so ga v samostanski cerkvi, katero je sam sezidal. Pri tem sta se prigodila dva čudeža. Bolni ubožec, kateremu je zapustil opat svoj plašč, je takoj ozdravel, kakor hitro je ogrnil plašč. Ob istem času je neki siepec prosil sv. Prokopa, da bi zopet izpregledal, in je res zadobil luč oči vpricho vseh udeležnikov pogreba.

Naslednik sv. Prokopa v opatski časti je bil njegov sestranec Vid, mož svetega življenja in samostanu vesten oskrbnik. Dokler je živel knez Břetislav I. ni si nihče upal prizadeti samostanu nikake krivice, a žalostni časi so nastopili po njegovi smrti l. 1055. Břetislavu je bil naslednik v knežji časti njegov sin Spiti-gnev II. Tu so jeli nasprotniki pri knežjem dvoru obrekovati sazavske menihe, češ da so hinavci, da so krivo-verska sekta in da je najbolje jih izgnati. In res so l. 1057 slovanski menihi z opatom Vidom morali zapustiti samostan sv. Prokopa. Vzeli so bogoslužne knjige in šli na Ogersko, kjer so našli v bazilijanskih samostanih svoje zavetišče. V sazavski samostan so zdaj prišli latinski benediktinci, ki so pa našli velik odpor pri ljudstvu in so kmalu odšli. Kakor pripoveduje legenda, prikazal se je sv. Prokop opatu in mu ukazal, da naj odidejo. Po hitri smrti Spitigneva II. je nastopil l. 1061 vlado njegov brat Vratislav II., ki je l. 1063. poklical opata Vida in njegove brate nazaj v sazavski samostan. Ta knez je bil menihom skrben zaščitnik.

Z njegovo pomočjo je opat Vid zelo povzdignil samostan. Vratislav II. je želel, da bi Rim dovolil Čehom slovansko bogoslužje. V ta namen je odpravil l. 1079 poslanstvo v Rim k papežu Gregoriju VII., da bi dovolil Čehom slovansko bogoslužje, češ da so vsi sveti možje česke cerkve pospeševali slovansko bogoslužje in da se je priljubil ljudstvu ta obred. Toda papež Gregorij VII. mu je odgovoril, da ne more ugoditi njegovi prošnji, ker bi z uvedenjem slovanskega bogoslužja bila rušena cerkvena edinost na zapadu, in mu je ukazal, da naj ne širi med Čehi slovanskega bogoslužja. Radi tega Vratislav ni širil slovanskega bogoslužja, a ostal je slovanskim menihom v Sazavu prav do svoje smrti († 1092) velik podpornik. Njegov sin in naslednik, knez Břetislav II. ni imel tolike ljubezni do slovanskega obreda, kakor njegov oče, vendar mu je bil naklonjen, dokler mu niso dali nemiri v sazavskem samostanu povoda k nezadovoljnosti. Nastali so namreč med menihi neki prepiri, zato jim je Břetislav v početku l. 1097 ukazal samostan zapustiti in vanj uvesti benediktince iz brevnovskega samostana. Tako je radi **nesloge** prenehal slovanski jezik pri službi božji na Sazavi.

Med tem je česko ljudstvo vedno častilo sv. Prokopa, romalo je na njegov grob in tu zadobilo od Boga na svetnikovo priprošnjo mnogo dobrot. Tudi benediktinci so pospeševali to češčenje in so natančno zaznamovali vse čudežne dogodke. Tako je bila splošna želja českega naroda, da se pobožni opat Prokop proglasi za svetnika. Spisali so vsa pričevanja o življenju slavnega ustanovitelja sazavskega samostana in čudežne dogodke, ki so se vršili na njegovem grobu, in nato je sazavski opat Blazij na priprošnjo praškega škofa Daniela II., česke duhovščine in mnogih plemenitnikov nastopil pot v Rim, da bi izrazil papežu željo českega naroda, naj bi cerkveno proglasil Prokopa za svetnika. Toda bile so neke ovire. Letopisec pripoveduje, da papež Inocencij III. ni hotel ugoditi želji sazavskega opata in da je opat Rim že zapustil. Toda papežu se je prikazal sv. Prokop in mu zagrozil. Tu je papež dal opata Blazija nazaj poklicati, in ko je natančneje preiskaval pričevanja o Prokopu, dal ga je proglasiti za svetnika in potem opravil sveto mašo njemu na čast.

Bila je velika slavnost, ko so ga 4. julija l. 1204. proglasili za svetnika in vzdignili njegove zemske ostanke v sazavskem samostanu v

prisotnosti škofa Daniela, redovne in svetne duhovščine in mnogobrojnih zastopnikov ljudstva. Od te dobe je rastlo češčenje tega svetnika pri českem ljudstvu. Njegove pomoči so prosili zlasti ob hudih časih. Čehi ga časte kot patrona in zaščitnika českega kraljestva.

Sazavskega samostana so se v 15. stoletju polastili husitje in izgnali benediktince; sicer so se l. 1433 vrnili v opustošeni samostan, a ker niso imeli gmotnih sredstev, životarili so le do l. 1485. Sedaj je na Sazavi jako lepa župna cerkev poleg nekedanjega samostana. Grob sv. Prokopa so odprli in slovesno prepeljali njegovo telo dne 29. majnika 1588 v praško cerkev Vseh svetnikov.

Iz českega: „Cirkev vítězná — František Ekert“.
— k —

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

(Dalje.)

Kratek pregled.

I

Sedanje župnijske cerkve so bile sezidane:

1. Kranj	leta 1491
2. Velésalo	" 1720
3. Šmartin	" 1734
4. Zapóge	- 1737
5. Kovor	" 1740 (približno)
6. Šentjuri	" 1747
7. Preddvor	" 1751
8. Naklo	" 1755
9. Podbrezije	" ?
10. Šenturška Gora	" 1764
11. Crkljè	" 1783
12. Dupljè	" 1789
13. Kokra	" 1797
14. Križe	" 1810
15. Tržič	" 1815
16. Predoslje	" 1825
17. Mavčiče	" 1826
18. Smlednik	" 1849
19. Goriče	" 1852
20. Trstenik	" 1871

II.

Velikost župnijskih cerkva:

	dolga:	široka:
1. Crkljè	45'60 m	19'35 m
2. Kranj	38'70 "	18'10 "
3. Smlednik	38'23 "	16'47 "
4. Šmartin	36'35 "	14'00 "
5. Velésalo	35'70 "	11'85 "
6. Predoslje	35'55 "	12'32 "
7. Tržič	32'75 "	10'90 "
8. Naklo	31'05 "	18'91 "

9. Goriče	28'80 "	11'00 "
10. Preddvor	27'20 "	15'25 "
11. Šentjuri	25'96 "	11.50 "
12. Križe	25'08 "	12.40 "
13. Mavčiče	25'00 "	8'46 "
14. Podbrezije	23'80 "	7.60 "
15. Trstenik	23'70 "	12'25 "
16. Kokra	22'00 "	7'60 "
17. Kovor	21'90 "	14'40 "
18. Dupljè	21'25 "	7'85 "
19. Zapóge	18'29 "	8'20 "
20. Šenturška Gora	16'50 "	6'50 "

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje prihodnjič.)

Šmarnice.*)

1. majnika.

Lep čas bodi majnik, ki vabi na potovanja. Nastopimo je tudi mi. A časi so resni, zelo resni: bjejo se danes boji za biti — in ne biti. Mi pa bi hodili ta mesec hojo skozi ta svet v večne blaženosti deželo. In ob tej poti nam bodo v vidku veseli in žali prizori, za čas in za večnost odločujoči prizori. Dal je nekokrat učitelj nižje gimnazije učencem nalogo: naj si vsak malih izbere najlepši svoj pomladni dan in ga popiše. Nadebujen dijak iz sela je načrtal oris svoje romarske poti v veliko na gorenjeavstrijski višavi ležečo Božijo pot Device Marije. Kako so hodili s stariši, kako je že omagoval — popisuje, kako ga je pa slednjič ukrepil klic: „Glejte, smo že gori; Marijina cerkev nam v oko blišči“. Pisal je, kako bi bil kar najraje gori ostal, gori pri Materi Usmiljenja. V nagrado mu je učitelj vrnil to nalogo naročilom, naj jo očitno v šoli prebere pred součenci. Kar obsuli so ga tovariši po uri: „Ti si najbolje — najlepše si ti naredil“, so mu čestitovali. — Začnimo še mi koj jutri s tako romarsko potijo pod zastavo Marije, majnikove kraljice.

2. majnika.

Ginljiv je vhod v romarsko cerkev. Mladina, prišla sem, se vstopi brez bojzani prav pred altar sv. Rešnjega Telesa — saj so si zapomnili katehetov uk, ki jim je tolikrat pravil v šoli, da Jezus male ljubi najbolj. Zato so se uvrstili tu krog tega altarja brez strahu. Moški se nastanejo v sredi kje; ali pa pri vratih, kjer so sploh moški tako radi. Belo oblečene deklice so se zbrale krog Marijinega altarja tje, kamor so po-

*) Zelo prosto po majniških nemških govorih v ljubljanski stolnici l. 1901.

stavile Marino soho, ki so jo donesle v procesiji. Žene so na svojem mestu; dekleta na svojem. Lep prizor je to v romarski cerkvi. — Stavimo si pa danes v tej cerkvi 3 točke pred oči. 1. Zakaj da sploh tako radi potujemo? Odgovor: Človeku je tak nagon, da gre rad na okrog. Čuti se uda vesoljne človeške družbe po zemlji; zato potujoč tako željno pogleda sobratom v obraz. Saj govori že apostol: „To vemo, da dokler smo v telesu, smo popotniki Gospodovi.“ (II. Kor, 5, 6). 2. Zakaj so naša božija pota večidel vsa Marijina? Odgovor: Kako pa, da ljudje tako silijo n. pr. v Karlove Vare ali v Vam znana kopališča! Zato, ker so si svesti zdravija od tam. Po pravici torej mi želimo k materi, ki je čudodelna — k svoji materi želimo tako, kot otrok k materi hiti. Prav je rekel te dni pri bivših velikih Dunajskih procesijah priljubljeni, a isto tako tudi sovraženi govornik: Vi Dunajčanje bi nikoli v verski vnemi ne bili prišli v hitrem tako daleč, da niste toliko vneti čestilci naše Ljube Gospé. 3. Potujoč po zemlji pa bodimo edini. Spomnimo se rimskih vojakov, ki so po spričbi zgodovine le redkokrat zmagani bili. To se je namreč težko zgodilo iz naslednjih vzrokov. V prvi bojni vrsti so stali Rimljanom takozvani hastati t. j. vojaki sulicami; v drugi principes t. j. boja začetniki, ker so znabiti kedaj tudi pred „hastati“ nastopali v boji, in v tretiji triarii t. j. tretnjaki. Če so omagali suličnjaki, prišli so na vrsto „začetniki“ — in če ti niso več mogli, šli so v boj tretnjaki. Tem načinom je postala rimska vojska skoraj da nepremagljiva. Tem načinom bi katoličani nepremagljivi bili tudi mi: če bi hoteli držati vsi vkup. Na svojem duševnem romanji naj nam bode torej to troje v spominji.

3. majnika.

Vtopimo se v romarsko cerkev — zbrani so tu vsi stanovi, vse starosti, mladi in stari, imenitni in ubogi. O trojem naj nam tu prošnje kipe do uebes. Za preteklost tu Božije prizanesljivosti prosimo. Za sedanost prosimo trdnobe. Za prihodnost zaupanja in podpore. Mislimo si lahko kako bližnjo Božijo pot Matere Božije, kamor radi hodimo n. pr. zalostno Goro, Šmarino Goro, Brezije, staroslavne sv. Višarije. A mi romajmo pa v duhu še dalje; mi romajmo v Kristópolis, t. j. v Kristovo mesto potujmo — do svojega namena: v deželo večnega blaženstva.

4. majnika.

Ogledujemo si družbo, ki gre po poti in moli, poje in se pogovarja o svetih rečeh. Razni stanovi, razna starost; a en duh prešinja vse. Ta edinost jim daje posebno zaupanje, ki ga je dandanes tako malo pravega na svetu. Premalo je 1. zaupanja do samega sebe, premalo samozavesti. Ne menim onega prevzetnega samozaupanja, ko človek misli, da je kar ves sam iz sebe . . . ampak onega, ki nas je npr. navdajalo v dan prvega sv. obhajila, ko smo bili tako navdušeni za vse lepo in sveto . . . Pomislimo, kaj so obljubili naši botri pri sv. krstu . . . pomislimo, na katero zastavo da smo prisegli. Vojaki se zbirajo okoli zastave in ta jim daje pogum. I mi se zberimo okoli križa in sami delujmo in pomoč božja in Marijina nam je gotova.

2. Iz te samozavesti, iz kršč. prepričanja pa bo vzrastlo medsebojno zaupanje in ljudje bodo spoznali, da so bratje med seboj . . . zavlada bo Krist med njimi in več ne bo prepira med reveži in bogatini.

3. A za vse to treba neomajnega zaupanja v Boga. Na ljudi se ne moremo s cela zanesti, niti ne sami nase. Bog je dober in bo vse prav uredil in sreča bo zavlada. Naj nihče ne reče: Bog me ne usliši! . . . On usliši vselej, če prav ne da tega, česar prosimo, ker ne vemo, kaj nam koristi . . . Mnogemu je to v pogubo, kar drugemu v rešitev . . . Zato trdno zaupanje Vanj, On nas ne pozabi.

— m —

5. majnika.

V naši procesiji gredo naprej otroci. Težko jim je govoriti o Mariji. — Pet črk je. M-Maria — mati. Marija ima do otrok posebno ljubezen in skrb. Saj kadar vidi otroka, spomni se svojega Sina Jezusa, ki je bil tudi otrok, spomni se radosti, ki jo je prešinjala, ko je skrbela zanj 30 let. Marija se je v vsem vèdla po Jezusu . . . in zato tudi tako ljubi otroke, kakor jih je ljubil Jezus . . . Marija ljubi otroka, dokler jo ljubi otrok, čeprav je že davno odrastel. Da pa nas bo Marija rada imela, moramo biti, kakor pove druga črka A-„Andacht“ pobožni; pobožnost mora imeti otrok do Marije. Toda pobožnosti ni prave, ako ni, kar pove tretja črka R-„Reinheit“ — čistosti. Čistost je središče vsega. Le čist otrok je Mariji všeč, hudobni ne. Četrta črka I nam pove, da mora biti vse naše češčenje bl. Device istinito („innig“) pristrčno, s srcem se mora častiti, ne le z ustmi. Peta črka a-„aufrichtig“ odkritosrčno. Treba je tega otrokom posebno; lažnjiv otrok,

kako grdo! Treba odkritosrčne ljubezni do Marije; ne le besedi, ampak dejanj je treba. Treba si česa odreči iz ljubezni do Nje, treba kaj darovati.

Končno še starišem. Na njih je, kakošni so otroci. Oni bodo dajali odgovor od otrok. Ne vsega odpuščati in opravičevati. Ne govoriti: „Mladost je norost!“ To je pogubno! Stariši imajo prvi pravico do otrok, torej tudi pravico zahtevati krščanstva v vsem pri svojih otrokih. Velike in odgovorne so dolžnosti starišev . . .

—m—

6. majnika.

Devicice imajo pri Mariji posebne prednosti. Že sv. pismo stare zaveze slavi devištvo in je primerja s cedro, z lilijo . . . Izveščar je visoko cenil sv. devištvo: izbral si je deviško Mater; deviški Ivan je bil njegov ljubljenec . . . Dandanes svet tepta čistost v blato. Svet govori po svoje. Vedno in povsodi in v vsem je zoper devištvo: v slikah, spisih, pesnih . . . Še paganstvo je spoštovalo devištvo (Vestanke pri Rimljanih, tako tudi stari Germani, Judi in drugi narodi).

In sadovi, ki jih obrodi to nesramno nazarje in življenje? Pojdimo v bolnišnice, . . . norišnice, glejmo samomore . . . nesreče, prepire v družini, toliko strtih življenj. Že sama pamet, zlasti razsvetljena po sv. veri nam pravi, kako globoko se poniža človek udan tej strasti, pod žival se poniža. Koliko lepša revna, a čista deklica, kakor pa najponositeja knežja hči, ostrupljena po tej grdi strasti!

Da si pa ohraniš ta zaklad, moraš se vesti po izgledu Marijinem. Varuj se slabih družeb, nevarnega znanja, varuj svoje oči, varuj se posebno slabega berila. Saj je dobrega čtiva dovolj. Koliko so jih zapeljale slabe knjige. Najboljše sredstvo je pa molitev. Molitev je orožje nedolžnosti. Moli pogosto: „Pod Tvojo pomoč pribežimo!“

—m—

7. majnika.

Tu na Božiji poti je sila mešana družba: menihi in belo opravljene deklice, stari in mladi, vsi stanovi so tu. A bavimo se danes sosebnost z dvojno družbo — z družbo mladeničev in deklet.

Tu na Božiji poti naj si išče mladina sveta k volitvi stanu.

Pri tej volitvi gre tudi Bogu beseda; in sicer glavna beseda.

3. julija l. 1866 je ošabni zapovednik avstrijski vojni zoper Pruse, Bénédek, odklonil papežev blagoslov vojakom pred bitko. Govoril je te-le besede: „Gospod Bog naj le nepristransk (nevtralen) in miren ostane v boji; za vse drugo jaz sam poskrbim“. In bil je oholi Benedek ob izvrstni armadi navdušenih naših vojakov sramotno premagan.

Ni res, da bi Boga bilo pri miru pustiti n. pr. ob volitvi stanu. — On naj bode kot glavna pomoč na strani mladeničem in deklicam, ko si volijo poklic. Kam pa hoče sebi prepuščen mlad človek — ko mu je ob volitvi stanu pred očmi razgrnjen svet. Drugače je po malem tam, kjer po stariših kdo kar prevzema njihovega pošla za njimi. Ta ve, kaj ga čaka: a kdor ni na tem, mora si izbirati stanu. Kaka težava je potem, če si kdo prav ni izvolil. Dela in dela v tem svojem poklici; a vedno ga moti misel: Izgrešil sem svoj stan! Kaka to težava! Starišem je sicer dati beseda ob volitvi stanu: a ne glavna beseda. To pa zato ne, ker stariši časih niso brez dobičkarije.

8. majnika.

Dva tabora se ušotorujeta danes po svetu. V veliki prehodni dobi smo: to ni tajiti. Eden teh taborov hoče zatreti vso dosedanost — vse, tudi Božijo cerkev! Drugi meni zidati bolj ali manj naprej na dosedanjih pridobitvah. Svetovati bi mu bilo, naj ne zida brez Boga.

V našem romarskem vlaku je samoumevno največ ženstva. In to omoženih, vdov in devic. Na vse te se ozirajmo premišljujoč je danes.

Kaj pa sta mar ta 2 tabora ženam, bo kdo vprašal! A to naporovanje današnjih dni naj je tudi ženskemu svetu pač mar. Saj se tudi za ženskega sveta prihodnost čujejo danes razni glasovi. Emancipacija ženstva: to je nekako geslo naši dobi. Emancipacija ženstvu, to hoče reči: enakopravičije žene in moža ali prav za prav; osvoboditev iz suženjskega ali odvisnostnega stala.

Kaj torej pomniti o ženski emancipaciji?

Ženo je dvignilo iz njenega nizkotnega stala krščanstvo. Pod zavetništvom preciste Devic, vredne materinstva Božijemu sinu, se je čast žene — povikšala.

Kedaj se niti ni sanjalo o tem poganskemu svetu. Prav je, da se je zgodilo v krščanstvu tako; saj žena, skrbna hišina mati, nosi dostikrat težo in delo vse hiše. Na materinih ramah vsa hiša sloni. Žena naj dela v domačem krogu.

Kam pa pride hiša brez skrbnega materinega očesa? Materino ime — to je nekako svetišče. Slavni Amerikan Franklin se je izrazil: Postal bi bil brezverec, da mi niso otroku mati skle-pali ročic v molitev in da nisem jecljal za njimi govoreč: „Oče naš, kateri si v nebesih!“ Spominj na tisto materino odgojo in ljubav me je rešil. V hiši naj gospoduje mati svojo ljubeznijo, svojo pomirljivostijo, svojo zvestobo. Anglež po pravici imenuje svojo hišo „svojo trdnjavo“. V tej krepki trdnjavi bodi žena-mati posvečena prikazen. Če jej pa ostaja kaj časa nad hišine potrebe, potem naj se žrtvuje hišina mati dobrodelnim družbam, ki danes tako zelo delujo veri v prid. To o pravi ženski emancipaciji.

9. majnika.

Na Božiji poti se je zbralo veliko moštva. Zastopani so tu prav vsi stanovi, vse starosti, premožnjaki in reveži. Izostali so le nasladniki; oni, ki imajo navezано svoje srce na posvetnost in oni, kojih Bog je po apostolovi sodbi trehuh (Filip. 3, 19). — Treba je danes, da se vera očitno spozna; treba, da se naši Božiji poti tudi možije pridruže. — A bolj kot marsikedaj vladajo danes v družbi bolezni, ki so podobne onim rastlinstvenega sveta — namreč kot je bolezen pri trti. Ta trtni razjedalec se zove „phylloxera“. Ta „phylloxera“ — to je bolezen oholosti. — In še druga bolezen tudi ob trti se imenuje „peronospora“: to je pa gliva na njenem periji; v človeškem življenju podobna tisti boleznostni lahkomišljenosti, ki se nad vse spravi, nad sveto in nad nesveto ter objeda vse in vsakega; podobna tistemu lahkoživju, ki je uprav nasprotno temu, kar zovemo značajnost. Goethe pravi: Tam sem dobil največ značajnih src, kjer je bila vera doma, in še Voltaire trdi, da je tam bilo ljudstvo dohodno vsem pregreham, kjer vere ni bilo. „Doktor“ Nobiling, ki je streljal na prejšnjega nemškega cesarja, starega Viljema, je ob sodbi ponavlja je izjavljal: da ni kriv on; ampak kriv je tega dejanja njega oče — ki je imel za vse versko le posmel; in ne enkrat ni česa družega čul iz njega ust, nego grizavo zaničevanje.

10. majnika.

Še o eni lastnosti naj govorim danes, ki pa ni vredna moža — namreč o bojazljivosti. Kaj bodo ljudje rekli, če izvedo: da se udeležjem verskih vaj — tako se boji ta in uni.

Ne pomisli pa, da je tem dejanjem podoben Pilatu, ki je iz bojazljivosti Judom — Krista izdal. Kdo je breznačajen? Kdor se ne drži svojih prepričanj. Ali se bojazljivec drži prepričanj. Ne! Torej je bojazljivec breznačajen. O možu pa to trditi, da je breznačajen — kaka sramota! Drugače kot taki neznačajniki se je vedel vojskovodija iz francoske revolucije. Pre-nočeval je preganjane katoliške duhovnike; zato mu je bilo iti v smrt. Rekel pa je ob tem: 50 let star se nisem bal za svojega kralja iti na barikade; ali se bom sedaj, 84 let star, bal iti za svojega Boga na šafót?

(Dalje pride.)

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

(Spis potrdili in blagoslovili sv. Oče.)

a) Glavni namen za mesec junij:

Kraljestvo Srca Jezusovega.

b) Posebni nameni.

28.) **Sv. Irenej.** Družinski mir. Udanost v trpljenju. Odstranitev slabega časopisja iz katoliških družin. Razširjanje požnosti Srca Jezusovega.

29.) **Sv. Peter in Pavel, apostola.** Sv. oč. Odpor proti napadom na našo sveto katoliško cerkev. Pospeševalci molitvenega apostolstva.

30.) **Spominj sv. Pavla.** Slovani. Spreobrnitev zapeljanih mladih ljudi. Razširjanje dobrih časopisov. Vse doposlane, pa še ne uslišane zadeve. Udje molitvenega apostolstva in bratovščine Srca Jezusovega, ki so umrli meseca junija in ki bodo v mesecu juliju umrli.

a) Glavni namen za mesec julij 1901.

Duh krščanske pokornosti.

1.) **Sv. Teobald.** Duhovniki in obhajanci. Katoliški škofje. Važni izpiti.

2.) **Marijino obiskovanje.** Slovenke. Društva za varstvo otrok. Bolniki.

3.) **Sv. Evlogij.** Društva zmernosti. Versko življenje v družinah.

4.) **Sv. Ulrik, škof.** Nesebični voditelji krščanskega ljudstva. Izseljenci. Društvo sv. Rafaela. Odvrnitev preteče nevarnosti. N.

II. Bratovske zadeve N. lj. Gospé presv. Jezusovega Srca.

Zahvala.

Čast in hvalo izrekam žalostni Materi Božji, sv. Jožefu in sv. Antonu, ker me je Bog uslišal na njihovo priprošnjo.

M. P.